

АКТУАЛНИ АСПЕКТИ НА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА В НЕФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Кирил Иванов Лучков

Магистър по счетоводство и одит

Магистър по финансов мениджмънт

Ключови думи:	Резюме
<p>Счетоводна политика</p> <p>Финансови отчети</p> <p>Счетоводни стандарти</p> <p>Финансово отчитане</p> <p>Действащо предприятие</p>	<p>Счетоводната политика се определя като съвкупност от конкретни принципи, установени правила и практики за текущо и периодично счетоводно отчитане на елементите на финансовите отчети (в т.ч. активи, пасиви, собствен капитал, приходи и разходи). Нейното съдържание трябва да бъде съобразено с изискванията на действащия Закон за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти (в т.ч. МСС 1 Представяне на финансови отчети, МСС 8 Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки, СС 1 – Представяне на финансови отчети, СС 8 – Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика и др.).</p> <p>Върху съдържателната част на счетоводната политика влияние оказват редица външни и вътрешни социално-икономически фактори, които определят нейния индивидуален, а не универсален характер. Всяка счетоводна политика се разработва до началото на отчетния период и се утвърждава от ръководния орган на стопанската единица. Нейната промяна през отчетния период се извършва, когато това се изисква от закон или конкретен счетоводен стандарт или когато промяната ще доведе до по-подходящо и надеждно представяне на информацията във финансовите отчети на предприятието.</p> <p>Ако принципът за действащо предприятие е нарушен, то предприятието следва да приложи ликвидационна или друга подходяща алтернативна база за оценка на активите и пасивите в годишния финансов отчет, както и да приложи различна счетоводна политика за оповестяване на различните отчетни обекти, сделки или други събития.</p>

Въведение

В съвременните пазарни условия и отношения създаването на адекватна и целесъобразна счетоводна политика е предизвикателство пред предприятията от нефинансовия сектор, тъй като изискванията на приложимото счетоводно законодателство перманентно се усложняват и модифицират. Всичко това предполага възприемането на конкретен набор от правила, установени практики, норми, процедури и концепции за представяне на активите, пасивите, собствения капитал, приходите и разходите във финансовите отчети на предприятието. Счетоводната политика се явява един от механизмите за информационно осигуряване и реализация на управленските цели и управленската стратегия в предприятието.

Разработката има за цел да анализира някои от ключовите аспекти на счетоводна политика в нефинансовите предприятия с оглед очертаване на възможностите за нейното моделиране и актуализиране в съвременните условия. Разгледаните въпроси са изцяло съобразени с международното и националното счетоводно законодателство.

Понятие за счетоводна политика в контекста на счетоводното законодателство

Терминът „счетоводна политика“ (accounting policy) е въведен в счетоводната теория и практика през 1975 г. с публикувания МСС 1 *Оповестяване на счетоводна политика*. В действащия към момента МСС 1 *Представяне на финансови отчети* липсва представена дефиниция за счетоводна политика. В разпоредбите на МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки* тя е определена като „конкретни принципи, изходни положения, конвенции, правила и практики, прилагани от предприятието при изготвянето и представянето на финансовите отчети“.¹

По смисъла на СС 1 – *Представяне на финансови отчети* „счетоводната политика представлява съвкупност от принципи, изходни предположения, концепции, правила, бази и процедури, възприети от предприятието за отчитане на неговата дейност и за представяне на информацията във финансовите отчети“.² В действащия СС 8 – *Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика* е регламентирано, че тя е „съвкупност от конкретни принципи, бази, установени правила и практики, приети от предприятието при изготвянето и представянето на финансовите отчети съгласно изискванията на СС 1 – *Представяне на финансовите отчети*“.³

Определението за счетоводна политика, посочена в СС 1 – *Представяне на финансови отчети*, е по-всеобхватно и изчерпателно в

---

¹ МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*, параграф 5.

² СС 1 – *Представяне на финансови отчети*, точка 25.1.

³ СС 8 – *Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика*, точка 2.

сравнение това, посочено в МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки*. Като цяло разгледаните дефиниции са ограничени по характер, обхват и съдържание и се свеждат до формално изпълнение на нормативните изисквания, тъй като в тях не се изтъква връзката на счетоводната политика с:

- параметрите на икономическата среда, в която предприятието функционира;
- текущите, оперативни и стратегически цели и задачи, очертаващи развитието на стопанската единица;
- общия управленски процес в предприятието и спецификата на организационната структура на управление;
- бюджетирането, планирането, вътрешния контрол и анализ.

Ръководителят на предприятието утвърждава формата на счетоводството, която осигурява синхронизирано осъществяване на хронологичното и систематичното (аналитично и синтетично) счетоводно отчитане.⁴ Основа за осъществяване на счетоводно-отчетния процес в нефинансовото предприятие е счетоводната политика, чиято цел е да подпомага текущото и периодично (годишно) счетоводно отчитане. Последните трябва да се разглеждат като един общ и цялостен процес, от който следва да се генерира обобщена информация за финансовото състояние, финансовите резултати от дейността, промените в собствения капитал и паричните потоци на дружеството през определен времеви отрязък. В този смисъл годишното счетоводно приключване може да се разглежда и характеризира като специфичен процес на обобщаване и логическо преобразуване на счетоводната информация от текущото счетоводно отчитане в насока на създаване на обобщена счетоводна информация за целокупната дейност и за резултатите от тази дейност на предприятието за годината.⁵

Важно е да се идентифицира ролята на счетоводната политика в контекста на текущото и периодично (годишно) счетоводно отчитане. Определението за счетоводна политика, дадено в СС 1 – *Представяне на финансови отчети*, може да се разгледа в два аспекта: първо, през призмата на текущото счетоводно отчитане дейността на предприятието, и второ, от гледна точка на годишното счетоводно отчитане при представяне на необходимата информация във финансовите отчети на дружеството. Обръщаме внимание на МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*, където ролята на счетоводната политика се ограничава единствено до завършващия етап на счетоводно-отчетния процес в стопанската структура, или това е оповестяването на финансовите отчети.

Може да се обобщи, че счетоводната политика не се прилага само при изготвяне и представяне на финансовите отчети. Тя регламентира и начина на счетоводно отчитане на стопанската дейност на предприятието

⁴ Закон за счетоводството, чл. 16, ал. 1, т. 3.

⁵ Душанов, И., М. Димитров. Курс по счетоводство на предприятието, изд. „Тракия – М“, София, 2016 г. стр. 695.

през отделните отчетни периоди в съответствие с изискванията за признаване, оценка и оповестяване на различните отчетни обекти, сделки или други събития.

Фактори, влияещи върху параметрите на счетоводната политика в нефинансовите предприятия

В съдържателен аспект процесът по разработване на индивидуална счетоводна политика се влияе от разнообразни външни и вътрешни социално-икономически фактори, обуславящи нейния индивидуален, а не универсален характер. Ако сравним две производствени предприятия, прилагащи МСС/МСФО като отчетна база, с относително еднакви параметри като вид на производството, юридически статут, предмет на дейност, разполагаеми ресурси и вид на собственост върху тях и др., то счетоводната политика в тях може да бъде диференцирана. Съдържанието ѝ ще зависи от фазите на икономическия цикъл (криза, депресия, оживление, подем), в които се намира предприятието, и икономическите цели, които преследва управляващият орган. В този контекст е невъзможно да се имплементират универсални модели на счетоводна политика в еднородни или сродни предприятия. Причината е, че тя е динамична величина и нейното актуализиране следва да кореспондира преди всичко с промените в икономическата реалност, които под една или друга форма въздействат върху дейността на отчетно-обособените единици.

В таблица № 1 са систематизирани факторите, оказващи влияние върху разработването на съвременен модел на счетоводна политика в нефинансовите предприятия.

Таблица № 1. Класификация на факторите, влияещи при формирането на моделите на счетоводна политика⁶

	Външни фактори	Вътрешни фактори
Фактори, свързани с икономическото състояние и пазарната конюнктура	- международната икономика с нейното развитие	- структура на националната икономика
	- времетраене на отделните фази на икономическия цикъл	- социално-икономическо състояние на страната
	- международни програми за икономическо развитие на страната	- регионално и национално икономическо развитие

⁶ **Източник:** Атанасов, А., Р. Кръстева – Христова, А. Аспарухова. Същност, организация и моделиране на счетоводната политика в нефинансовите предприятия, Алманах „Научни изследвания”, Институт за научни изследвания към СА „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов, том 20, 2013 г., стр. 291.

	Външни фактори	Вътрешни фактори
Фактори, свързани със законодателството	- международно ратифицирани трудови, социални и данъчни спогодби и споразумения	- НСС
	- задължителни международни споразумения, касаещи развитието на системата на счетоводството	- търговско, трудово и данъчно законодателство
	- задължителни международни споразумения, касаещи развитието на системата на счетоводството	- Закон за счетоводството и други нормативни актове
Фактори, свързани с индивидуалните характеристики и състояние на предприятието	- фаза на икономическия цикъл, в която се намира предприятието	
	- фаза на производствения процес в предприятието	
	- юридически статут и предмет на дейност на предприятието	
	- определени социално-икономически цели при управление на предприятието	
	- разполагаеми ресурси и вид на собственост върху тях	
	- степен на ликвидност на разполагаемите ресурси	
	- квалификация на персонала и кадрите в предприятието	
	- изградената информационна база в предприятието	

Списъкът на посочените външни и вътрешни фактори не е изчерпателен. А причината е, че „счетоводната политика на предприятието винаги еволюира адекватно на еволюцията на производителните сили и производствените отношения“.⁷ През последните години технологичният напредък в унисон с дигитализацията на стопанския живот доведоха до появата на някои нови счетоводни обекти, чието третиране изисква изготвянето на адекватна и целесъобразна счетоводна политика.

⁷ Желязков, Д., Н. Костова. Счетоводна политика на предприятието, изд. „ФорКом“, София, 1995 г., стр. 8.

Един актуален пример са криптовалутите, за които от момента на появата им липсва конкретен счетоводен стандарт, който да урежда тяхното счетоводно отчитане и оповестяване във финансовите отчети. В сегашните счетоводни стандарти няма ясно открити правила за счетоводното третиране на криптовалутата и затова на практика се прилага разнообразна счетоводна политика, но с преобладаващ превес на отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата. Тази практика обаче се ограничава от публикуваното тълкувателно становище на Комитета за разяснения на МСФО (КРМСФО) от м. юни 2019 г., с което се изисква в условията на действащите МСФО криптовалутата да бъде отчитана като материален запас, ако се държи за продажба, и като нематериален актив във всички останали случаи.⁸ Препоръчително е при разработване на счетоводната политика в предприятията, опериращи с криптовалута, да се обърне внимание на два въпроса:

1) Кой информационен източник следва да се използва при дефиниране цената на криптовалутата? Възможен сценарий е криптовалута на различни борси да се търгуват на диференцирани цени, тъй като липсва централизиран орган, който да определя курс купува и курс продава за деня и респективно да регулира стойностите и курсовете на съответните валути. Като цяло не е подходящо перманентно да се променя информационният източник, който се използва при определяне на цената на конкретния вид криптовалута. Това не би осигурило последователност при представянето на счетоводната политика.

2) Спрямо данните на коя информационна платформа, борса за криптовалута или институция ще се прави преоценката? За съжаление, липсва официална институция, която да определя фиксиран курс на една криптовалута спрямо друга. При това обстоятелство е удачно преоценката на валутните позиции да се извършва спрямо конкретно избрана борса или респективно платформа.

Нормативната зависимост на счетоводната политика с действащото законодателство (в т.ч. търговско, трудово, счетоводно и данъчно) се проявява както на национално, така и на международно равнище. Тя условно може да бъде класифицирана като обвързана, независима и частично обвързана с разпоредбите на действащото законодателство. Първият вид счетоводна политика е приложим за конкретните условия на нашата страна, с оглед на това, че при нейното формиране преценката на управляващия орган на предприятието ще зависи изцяло от разпоредбите на действащите нормативни актове, като превес ще вземат Законът за счетоводството, националните и международните счетоводни стандарти. В Турция е налице пълна обвързаност на счетоводната политика с данъчното законодателство, във Франция, Германия и Италия е налице частична връзка, а независимост може да констатираме във Великобритания, Холандия и Дания, където се разработват финансови отчети за данъчни цели отделно от изготвяните финансови отчети с

---

⁸ Брезоева, Б. Криптовалутата – счетоводно предизвикателство, сп. „Научни трудове на УНСС“, том 1, 2020 г., стр. 74.

автономно информационно съдържание.⁹ Може да се констатира, че е препоръчително, когато се разработва индивидуална счетоводна политика, да се даде приоритет на стопанската същност на сделките, операциите, другите събития или условия пред тяхната правна форма с оглед реализирането на бъдеща икономическа изгода за самото предприятие.

Пояснителните приложения, съдържащи значимите счетоводни политики и друга пояснителна информация, са част от финансовите отчети на стопанската единица. Тяхното прецизно оповестяване, под формата на текстова и числова информация, е важно за разбирането на финансовите отчети от широк кръг потребители (в т.ч. настоящи и бъдещи инвеститори, кредитори и др.). Последните често пъти имат различни и дори противоречащи информационни потребности. С цел тяхното частично задоволяване е целесъобразно при формирането на счетоводната политика да се обърне внимание, от една страна, на факторите, които оказват въздействие върху дейността на нефинансовото предприятие, а от друга, на проблемните области, присъщи за финансово-счетоводната система.

Лица – съставители на счетоводна политика в нефинансовите предприятия

В разпоредбите на действащия Закон за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти (в т.ч. МСС 1 *Представяне на финансови отчети*, МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*, СС 1 – *Представяне на финансови отчети*, СС 8 – *Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика* и др.) липсва конкретна правна норма, в която да са посочени критерии спрямо лицата – съставители на счетоводната политика. Като цяло в посочените нормативни актове са налице законови текстове, които в унисон с утвърдената професионална практика са добра основа за изграждане образа на лицата, имащи право да съставят счетоводната политика в нефинансовите предприятия.

Условно могат да се разграничат три групи лица, които имат отношение в създаването на условия и прилагането на методология при разработване на счетоводната политика и нейното фактическо приложение:

- 1) ръководител (изпълнителен директор, управител или прокурист) на предприятието, съобразно неговата организационна форма по смисъла на действащия Търговски закон;
- 2) главен счетоводител или финансов директор, в зависимост от организационно-управленската структура в предприятието;
- 3) съставител на финансовите отчети.

---

⁹ Петрова, З., Д. Желязков. Счетоводна политика на предприятието, изд. „Плутон – 1“, Пловдив, 2003 г., стр. 18.

Изборът на една или друга счетоводна политика е управленско решение, което трябва да кореспондира, от една страна, с целите на управляващите и индивидуалните специфики на дейността на предприятието, а от друга, с приложимата счетоводна рамка. В точка 25.2. от СС 1 – *Представяне на финансови отчети* е регламентирано, че управляващият орган определя счетоводната политика на предприятието до началото на отчетния период в съответствие с:

- принципите и изискванията, определени в Закона за счетоводството и НСС;
- изискванията, определени в МСС, по въпроси, за чието решаване няма изрични разпоредби в НСС, доколкото тези изисквания не са в противоречие с нормативните актове на Европейския съюз в областта на счетоводството;
- вътрешните актове на предприятието, отразяващи спецификата на неговата дейност.

Въпреки че ръководителят носи отговорност за утвърждаването на счетоводната политика, той често пъти не обръща достатъчно внимание на организацията на счетоводната дейност, счетоводното третиране на отчетните обекти и съдържанието на финансовите отчети. Това е проблем, който под една или друга форма рефлектира върху ефективното използване, разпределение и оптимизиране на ресурсите в стопанската единица.

В счетоводната теория и практика се срещат сделки, операции, други събития или условия, които не винаги попадат в обхвата на конкретен стандарт. При тази хипотеза управляващият орган трябва да приложи собствените си професионални преценки относно разработването и прилагането на счетоводна политика с цел достоверно представяне на финансовото състояние, резултатите и паричните потоци на предприятието във финансовите отчети. На практика е възможен и друг сценарий, при който дружества от една индустрия прилагат различни правила за признаване, оценяване и отчитане на едни и същи счетоводни обекти. При решаването на този проблем е необходимо да идентифицират пропуските и несъвършенствата в организацията на счетоводно-отчетния процес в тези дружества, и оттам – да се вземат мерки за усъвършенстване и хармонизиране на счетоводната политика. Предприятията информират потребителите за счетоводната политика, прилагана при съставяне на финансовите отчети, както и за всяка промяна в тази политика и ефектите от промяната.¹⁰

Главният счетоводител, респективно финансовият директор са отговорни за същинското изготвяне на счетоводната политика, която следва да бъде утвърдена от ръководството преди началото на отчетния период. Необходимо ли е главният счетоводител да проведе дебат със счетоводния персонал или респективно да им разпредели задачи по разработката на отделните елементи от счетоводната политика? Принципно главният счетоводител може сам да изготви счетоводната

---

¹⁰ Национални счетоводни стандарти – Общи разпоредби, в сила от 01.01.2016 г.

политика, да възложи изцяло или частично тази задача на счетоводния персонал, да потърси съдействието на експерти – юристи, одитори, финансисти, технолози и др., или да използва професионални консултантски услуги. Обективно погледнато изборът му следва да зависи от:

- образователно-квалификационния ценз и практическия опит на счетоводния персонал;
- обема и сложността на счетоводно-отчетната работа;
- спецификата на дейността и големината на предприятието;
- управленската структура и числеността на персонала.

Междинните, годишните и консолидираните отчети на предприятията се съставят от физически лица, които са в трудово, служебно или облигационно правоотношение с предприятието, или от счетоводни предприятия.¹¹ Когато съставителят на финансовите отчети е физическо лице, необходимо е да се спазват минималните изисквания за образователно-квалификационна степен и професионален стаж, регламентирани в чл. 18 от Закона за счетоводството¹². Може да се констатира, че нормативните изисквания на чл. 18 допускат широк кръг от лица за съставители на финансовите отчети, а това рефлектира върху качеството на счетоводната информация. Проблем е, че липсва контрол от страна на компетентните държавни органи върху лицата, подписващи се като съставители на финансовите отчети. Контролът ще гарантира, от една страна, обективността на счетоводната отчетност, а от друга, ще ограничи възможностите за счетоводни, данъчни и осигурителни измами от страна на недобросъвестните субекти. Трябва да има ясни правила и критерии, които да указват кога един субект има право да бъде съставител и кога това право може да бъде отнето. Важно е във всеки един момент да се идентифицира каква е действителната правоспособност на съставителите на финансовите отчети.

---

¹¹ Закон за счетоводството, чл. 17, ал. 1.

¹² Физическите лица по чл. 17, ал. 1, които съставят финансовите отчети, и управляващите и/или представляващите счетоводните предприятия, които подписват финансовите отчети, когато финансовите отчети са съставени от счетоводни предприятия, трябва да отговарят на следните изисквания:

1. да имат придобита задължителна минимална степен на завършено образование и съответстващ към него действителен стаж по специалността, както следва:

а) висше счетоводно-икономическо образование и стаж в областта на счетоводството, външния и вътрешния одит и финансовата инспекция, данъчните ревизии или като преподавател по счетоводство и контрол, съответно: при магистърска степен – 2 години; при бакалавърска степен – 3 години; при степен „професионален бакалавър“ – 4 години;

б) друго висше икономическо образование и 5 години стаж в областта на счетоводството, външния и вътрешния одит и финансовата инспекция, данъчните ревизии или като преподавател по счетоводство и контрол;

в) средно икономическо образование и 8 години стаж като счетоводител;

2. да не са осъждани за престъпление от общ характер по глава пета и по глава шеста, раздел I от Особената част на Наказателния кодекс.

Промяна на счетоводната политика в нефинансовите предприятия

Съпоставимостта е подобряваща качествена характеристика на счетоводната информация, която се отнася до способността на потребителите на финансовите отчети да идентифицират и открият приликите и разликите между отделните отчетни обекти. В Концептуалната рамка за финансовото отчитане тя се дефинира като „възможност за сравняване със сходна информация относно други предприятия и със сходна информация относно същото предприятие, но за различен период и към различна дата“.¹³ Изискването за прилагане на една и съща счетоводна политика през продължителен период от време подпомага сравнимостта (съпоставимостта) между финансовите отчети, разработени от еднородни или сродни предприятия. Това позволява на широк кръг лица (в т.ч. настоящи и бъдещи инвеститори, заемодатели и други кредитори, ръководство на отчитащото се предприятие, регулаторни органи и др.) да вземат информирани икономически решения. Към настоящия момент пълна съпоставимост не може да бъде постигната, тъй като в действащите счетоводни стандарти съществуват приемливи алтернативи за счетоводното третиране, оценка и оповестяване на сходни отчетни обекти, сделки или други събития.

В случай че съществуват по-надеждни и уместни алтернативи за счетоводното представяне на активите, пасивите, собствения капитал, приходите и разходите във финансовите отчети, е препоръчително нефинансовото предприятие да промени своята счетоводна политика, като се оповести естеството на промяната и последиците от това. Не е релевантно то да продължи да третира различните отчетни обекти, сделки или други събития по същия начин, при положение че съществува по-подходяща алтернатива за тяхното счетоводно отчитане. Все пак целта е да се получи по-надеждна и по-уместна информация за ефекта от стопанските операции върху финансовото състояние, финансовите резултати от дейността, промените в собствения капитал и паричните потоци на дружеството през отчетния период.

В постановките на приложимите счетоводни стандарти (в т.ч. МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки* и СС 8 – *Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика*) е залегнало изискването, че промяната в счетоводната политика се извършва, когато:

- 1) това се изисква от закон или от конкретен счетоводен стандарт;
- 2) ще доведе до по-подходящо представяне на събитията или сделките във финансовите отчети на предприятието.

И двата стандарта не считат за промяна в счетоводната политика следните случаи:

---

¹³ Conceptual Framework for Financial Reporting issued by the International Accounting Standards Board (Board), revised in March 2018, paragraph 2.24.

- 1) приемането на счетоводна политика за събития и сделки, които се различават по същество от случилите се преди това събития или сделки;
- 2) приемането на нова счетоводна политика за събития и сделки, които не са се случвали преди това или са били незначителни.

Когато се прилага нова счетоводна политика или изменя съществуваща такава, е препоръчително да се идентифицира дали ефектът от това е съществен. Възможен сценарий е едно предприятие да прилага политика за капитализиране на разходите за имоти, машини и съоръжения над определен праг на същественост и да отчита като разход всички суми под прага. Предприятието следва да прецени дали счетоводната политика за капитализиране на разходите над определен праг ще окаже съществен ефект върху финансовите отчети за текущия или бъдещи периоди и дали това ще рефлектира върху решенията, взети от потребителите на финансовите отчети. Професионалната преценка ще зависи и от това дали са изпълнени критериите на параграф 7 от МСС 16 *Имоти, машини и съоръжения* за признаване цената на придобиване на отчетния обект като актив. Това означава, че цената на придобиване на актива следва да бъде оценена надеждно и да е налице вероятност предприятието да получи бъдещи икономически изгоди, свързани с актива. Следователно добра практика е ръководството да преразглежда възприетата счетоводна политика за определени счетоводни обекти всеки отчетен период с цел да се идентифицира какъв е ефектът от нейното прилагане.

В условията на пандемията COVID-19 особено актуален е въпросът за промяната на счетоводната политика. В пандемичните условия голяма част от нефинансовите предприятия имат право на безвъзмездна държавна помощ. При това обстоятелство е препоръчително ръководството да установи подходяща счетоводна политика по отношение на държавната помощ, която трябва да бъде в съответствие с приложимите счетоводни стандарти (в т.ч. МСС 20 *Счетоводно отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавна помощ* и СС 20 – *Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ*). Не е изключено при счетоводното третиране на данъчните облекчения да се съблюдават постановките на МСС 12 *Данъци върху дохода* и респективно СС 12 – *Данъци върху печалбата*. В обобщение, ръководството на отчитащото се предприятие трябва да признае счетоводно безвъзмездните средства само ако критериите за признаване в приложимите стандарти са изпълнени.

Връзка между принципа „действащо предприятие“ и счетоводната политика

В Общите разпоредби към НСС е регламентирано, че финансовите отчети се съставят на база предположението, че предприятието е действащо и ще продължи да функционира в предвидимо бъдеще. Изхожда се от презумпцията, че отчетната единица няма нито намерението, нито необходимостта да ликвидира или да съкрати

съществено мащаба на своята дейност. В случай че такова намерение или необходимост е налице, финансовите отчети следва да се изготвят на друга база, която задължително се оповестява в пояснителните приложения.

Преценката за приложимостта на принципа „действащо предприятие“ е както задължение, така и отговорност на ръководството при съставяне на ГФО и оповестяване на всяка друга релевантна информация за стопанската дейност на предприятието в рамките на 12 месеца от датата на счетоводния баланс (или респективно отчета за финансовото състояние към края на периода). Когато финансовият отчет на предприятието е изготвен в съответствие с принципа на действащо предприятие, но на управляващия орган са известни данни, които водят до несигурност относно възможността предприятието да продължи своята дейност, тези данни се оповестяват в приложението.¹⁴

Възможен сценарий е ръководството да е стигнало до извода, че принципът за действащо предприятие е нарушен и респективно не е уместно да бъде използван като счетоводна база за изготвяне на ГФО. При това положение обичайно се прилага ликвидационна оценка или друга подходяща алтернативна база за представяне на активите и пасивите в ГФО. Това налага и прилагане на различна счетоводна политика, която ще рефлектира върху амортизацията и балансовата стойност на активите, възприетия метод за изписване на стоково-материалните запаси, оценката на активите, обезценката на несъбираемите вземания, признаването на задължения за провизии и др. (виж. таблица № 2).

Таблица № 2. Приложни аспекти на принципа „действащо предприятие“ при изготвяне на ГФО

Критерии за сравнение	Ликвидация/ несъстоятелност	
	Не е обявена	Обявена е
База за изготвяне на ГФО	- МСФО (недействащо предприятие)	- НСС - Закона за счетоводството, чл. 35, ал. 1 - СС 13 – <i>Отчитане при ликвидация и несъстоятелност</i> (ликвидационна база)
Оценка на активите и пасивите	Активите се оценяват по възстановима/нетна реализируема стойност (продажна цена, намалена с разходи за продажба). Пасивите се оценяват по погасителна стойност	Активите се оценяват по нетна реализируема стойност (продажна цена, намалена с разходи за продажба). Пасивите се оценяват по погасителна стойност

¹⁴ СС 1 – *Представяне на финансови отчети*, точка 24.8.

Критерии за сравнение	Ликвидация/ несъстоятелност	
	Не е обявена	Обявена е
Класификация на активите и пасивите	Класификацията на активите и пасивите на дългосрочни/ краткосрочни може да се запази	Повечето активи и пасиви се очаква да бъдат рекласифицирани като краткосрочни
Амортизация	Амортизацията на дълготрайните активи може да продължи	Амортизацията на дълготрайните активи спира
Оповестявания към ГФО	<p>ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие.</p> <p>Съгласно МСС 1 <i>Представяне на финансови отчети</i>, пар. 25 и пар. 122 се оповестяват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - причините и обстоятелствата, довели до това; - описание на базата, на която е изготвен отчетът; - описание на политиките за признаване и оценка на активите и пасивите и значителните допускания 	<p>ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие – ликвидационна база.</p> <p>Съгласно СС 1 – <i>Представяне на финансови отчети</i>, точка 24.8. се оповестяват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - данните, които водят до несигурност относно възможността на предприятието да продължи своята дейност. <p>Специални оповестявания по СС 13 – <i>Отчитане при ликвидация и несъстоятелност</i></p>
Ефект върху одиторския доклад¹⁵	В одиторския доклад се включва параграф, в който се посочва, че ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие, и се прави препратка към оповестяванията от пояснителните приложения. Ефект върху ключовите одиторски въпроси	В одиторския доклад се включва параграф, в който се посочва, че ГФО е изготвен на ликвидационна база и се прави препратка към оповестяванията от пояснителните приложения. Ефект върху ключовите одиторски въпроси

В условията на ликвидация, несъстоятелност или при замразяване на дейността е подходящо предприятието да прилага ликвидационна оценъчна база, подобна на текущата или реализуемата стойност, при която активите се водят по сумата в парични средства или парични еквиваленти, която би могла да бъде получена текущо при продажбата или при нормалното отвеждане на актива. Пасивите е удачно да се водят по тяхната стойност на уреждане, т.е. по недисконтираните суми, които се

¹⁵ При обявена ликвидация или несъстоятелност следва да се прилагат общите изисквания на чл. 38 от Закона за счетоводството за извършване на независим финансов одит.

очаква да бъдат платени за погасяване на задълженията в нормалния ход на стопанската дейност.¹⁶

В МСС/МСФО не са регламентирани конкретни принципи, концепции и процедури, които да служат като нормативна основа при представяне на финансовото и имущественото състояние на „недействащите предприятия“. Всъщност по въпроса за недействащите предприятия с частична приложимост са някои от разпоредбите на МСФО 5 *Нетекущи активи, държани за продажба и преустановени дейности*. Нефинансовите предприятия, които са в производство по несъстоятелност или ликвидация, прилагат НСС като отчетна база за изготвяне на ГФО. Те следва да съблюдават изцяло разпоредбите на СС 13 – *Отчитане при ликвидация и несъстоятелност*.

Заклучение

В обобщение, прилагането на счетоводната политика по отношение на текущото и периодичното счетоводно отчитане е от съществено значение за цялостната организация на счетоводно-отчетния процес в нефинансовото предприятие. Като приложна методология счетоводната политика трябва да съответства на спецификите на стопанската единица да отразява влиянието на социално-икономическите фактори на средата, да кореспондира с целите на управляващия орган и да не противоречи на приложимото счетоводно законодателство. Подходящото ѝ оповестяване в пояснителните приложения към финансовите отчети гарантира осигуряването на уместна, разбираема и достоверна информация за вземането на икономически обосновани решения от разнообразен кръг потребители.

Изборът на една или друга счетоводна политика е управленско решение, което трябва да е в унисон с нормативните изисквания на Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти, както и да съответства на вътрешните актове на предприятието, отнасящи се до спецификата на неговата дейност. Управляващият орган трябва да избере и приложи онези методи, правила, бази и процедури за текущо отчитане на дейността и периодично обобщаване на информацията във финансовите отчети, които да осигуряват възможност за оптимизиране на ресурсите в предприятието и елиминиране на пропуските в организацията на счетоводно-отчетния процес.

Промяна в счетоводната политика е целесъобразна само ако съществуват по-надеждни и уместни алтернативи за представяне на отчетните обекти, сделките или другите събития във финансовите отчети на предприятието. При появата на нови счетоводни обекти или прилагането на нови счетоводни стандарти е необходимо да се актуализира или респективно модифицира съдържанието на действащата

---

¹⁶ Боянов, Б. „Действащо предприятие“ – фундаментален счетоводен принцип, условие или хипотеза в националната икономическа среда, Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения“, изд. „Наука и икономика“, Варна, 2015 г., стр. 219.

счетоводна политика, като се включат конкретен набор от концепции, правила и процедури.

Библиографска справка:

- 1) *Атанасов, А., Р. Кръстева – Христова, А. Аспарухова. Същност, организация и моделиране на счетоводната политика в нефинансовите предприятия, Алманах „Научни изследвания“, Институт за научни изследвания към СА „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов, том 20, 2013 г.*
- 2) *Боянов, Б. „Действащо предприятие“ – фундаментален счетоводен принцип, условие или хипотеза в националната икономическа среда, Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения“, изд. „Наука и икономика“, Варна, 2015 г.*
- 3) *Брезоева, Б. Криптовалутата – счетоводно предизвикателство, сп. „Научни трудове на УНСС“, том 1, 2020 г.*
- 4) *Душанов, И., М. Димитров. Курс по счетоводство на предприятието, изд. „Тракия – М“, София, 2016 г.*
- 5) *Желязков, Д., Н. Костова. Счетоводна политика на предприятието, изд. „ФорКом“, София, 1995 г.*
- 6) *Закон за счетоводството, в сила от 01.01.2016 г.*
- 7) *МСС 1 Представяне на финансови отчети.*
- 8) *МСС 8 Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки.*
- 9) *Национални счетоводни стандарти – Общи разпоредби, в сила от 01.01.2016 г.*
- 10) *Петрова, З., Д. Желязков. Счетоводна политика на предприятието, изд. „Плутон – 1“, Пловдив, 2003 г.*
- 11) *СС 1 – Представяне на финансови отчети.*
- 12) *СС 8 – Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика.*
- 13) *Conceptual Framework for Financial Reporting issued by the International Accounting Standards Board (Board), revised in March 2018.*

CURRENT ASPECTS OF ACCOUNTING POLICY IN NON-FINANCIAL ENTERPRISES

Kiril Luchkov

Master in Accountancy and Auditing

Master in Financial Management

Keywords:	Summary
<p><i>Accounting policy</i></p> <p><i>Financial statements</i></p> <p><i>Accounting standards</i></p> <p><i>Financial reporting</i></p> <p><i>Going concern</i></p>	<p><i>The accounting policy is defined as a set of specific principles, established rules and practices for current and periodic accounting reporting of the elements of financial statements (including assets, liabilities, equity, income and expenses). Its content must comply with the requirements of the current Accounting Act and applicable accounting standards (including IAS 1 Presentation of Financial Statements, IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors, AS1 Presentation of Financial Statements, AS8 Net gains or losses for the period, fundamental errors and changes in accounting policies, etc.).</i></p> <p><i>The content of accounting policy is influenced by a number of external and internal socio - economic factors that determine its individual rather than universal nature. Each accounting policy is developed by the beginning of the reporting period and approved by the managing authority of the business unit. Its change during the reporting period is performed when required by law or a specific accounting standard, or when the change will result in a more appropriate and reliable presentation of the information in the entity's financial statements.</i></p> <p><i>If the going concern principle is violated, the enterprise should apply a liquidation or other appropriate alternative basis for measuring assets and liabilities in the annual financial statements, and apply a different accounting policy to disclose the various reporting objects, transactions or other events.</i></p>